

Kryzys, nie katastrofa. Białoruska gospodarka rok po rosyjskiej agresji na Ukrainę

Kamil Kłysiński

Nowe zachodnie sankcje, nakładane w 2022 r. w związku ze współudziałem w rosyjskiej inwazji na Ukrainę, oraz utrata ukraińskiego rynku zagroziły stabilności białoruskiej gospodarki. Według najbardziej pesymistycznych prognoz kraj miał pogrążyć się w głębokiej, nawet dwucyfrowej recesji, a eksport najbardziej dochodowych towarów – ulec załamaniu. Tymczasem oficjalne dane z ubiegłego roku, w tym m.in. spadek PKB jedynie o 4,7%, produkcji przemysłowej – o 5,4%, a całości obrotów w handlu zagranicznym – tylko o 6%, wskazują na umiarkowany kryzys. Białoruś dostosowała się do nowych warunków, częściowo rekompensując straty. Głównym czynnikiem osłabiającym dotkliwość restrykcji jest wsparcie Rosji, która w zamian za lojalność Alaksandra Łukaszenki udostępniła swoją infrastrukturę transportową i portową do tranzytu białoruskich towarów oraz zapewniła preferencyjne warunki na własnym rynku dla tamtejszego eksportu. Dodatkowo skalę kryzysu gospodarczego pozwalają ograniczyć stosowane przez władze manipulacje, takie jak: utrzymywanie zawyżonej produkcji przemysłowej (w rezultacie coraz więcej towarów trafia do magazynów), administracyjne blokowanie wzrostu cen oraz próba obejścia unijnego embarga na towarowe przewozy drogowe z Białorusi. Ani pomoc ze strony również obciążonej sankcjami Moskwy, ani ręczne sterowanie gospodarką nie stanowią jednak wystarczającej gwarancji stabilności ekonomicznej państwa. Co więcej, w obliczu zamykania przez Polskę i Litwę od lutego br. kolejnych przejść granicznych należy spodziewać się pogłębienia kryzysu w perspektywie krótkoterminowej.

Powyżej oczekiwań. Dane makroekonomiczne z 2022 r.

Odnotowany w 2022 r. spadek PKB oznacza powrót Białorusi na ścieżkę recesji po wzroście o 2,3% w 2021 r. Głównymi tego powodami są implementacje kolejnych pakietów sankcji UE i USA, wprowadzonych w reakcji na łamanie praw człowieka po sfałszowanych wyborach prezydenckich w 2020 r., na wrogie działania wobec Zachodu (m.in. wywołanie w 2021 r. kryzysu migracyjnego na wschodniej granicy UE) oraz współudział w rosyjskiej agresji na Ukrainę¹. Spadek PKB okazał się jednak mniejszy,

¹ K. Kłysiński, P. Żochowski, *Białoruś: kolejne sankcje Zachodu*, OSW, 3.12.2021, osw.waw.pl; K. Kłysiński, *Białoruś: nowe sankcje UE za udział w agresji na Ukrainę*, OSW, 4.03.2022, osw.waw.pl.

niż to prognozowali niezależni ekonomiści, a także Bank Światowy i Międzynarodowy Fundusz Walutowy, oczekujący recesji na poziomie od 6,4 do nawet 10%².

Stosunkowo małe – jak na bezprecedensowy zakres zachodnich restrykcji – było również obniżenie produkcji przemysłowej, przy czym niektóre branże (np. przemysł spożywczy czy rolnictwo) utrzymały

wzrost, co Mińsk przedstawił jako główny czynnik ograniczający skalę kryzysu³. O ile jednak statystycznie niewielki ubytek w przemyśle mógł faktycznie zmniejszyć dynamikę recesji, o tyle znaczna część wyprodukowanych towarów nie znajduje nabywcę. Zgodnie z dostępnymi danymi pod koniec ub.r. niemal 72% miesięcznej produkcji trafiło do magazynów. To najwyższy wskaźnik od siedmiu lat⁴, wyższy o niemal 20% pod względem objętości i 48% pod kątem wartości niż w analogicznym okresie w 2021 r. Tym samym poprzez utrzymanie – wbrew słabszej koniunkturze – stosunkowo wysokiej produkcji udało się sztucznie obniżyć dynamikę spadku PKB. Jednocześnie magazynowanie niesprzedanych towarów pozwoliło wykazać, że sytuacja w sektorze przedsiębiorstw pozostaje stabilna. Dostępne dane Banku Centralnego RB za okres od stycznia do września 2022 r. wskazują, że udział nierentownych podmiotów w ogólnej liczbie firm nie uległ większej zmianie od 2021 r. i nadal wynosi ok. 13%. Wciąż utrzymuje się zaś wysoki odsetek (niemal 40%) firm z niską rentownością, nieprzekraczającą 5%⁵.

» Głównym powodem powrotu na ścieżkę recesji są sankcje wprowadzone w reakcji na łamanie praw człowieka po sfałszowanych wyborach prezydenckich w 2020 r., na wrogie działania wobec Zachodu oraz współudział w rosyjskiej agresji na Ukrainę.

Zaskakująco stabilne wyniki w zakresie handlu zagranicznego

Wprowadzane w latach 2021–2022 unijne embarga handlowe objęły najbardziej dochodowe kategorie eksportu, m.in. produkty naftowe, nawozy, drewno i wyroby z niego, towary metalowe i stalowe. Ich wartość jeszcze w 2021 r. wynosiła ok. 6 mld dolarów, co odpowiadało od 50 do 70% ówczesnego zbytu do państw UE⁶. Białoruś utraciła również istotny rynek ukraiński – wartość sprzedanych tam towarów (głównie paliw i nawozów potasowych) przekroczyła w 2021 r. 5 mld dolarów. Poważnym ciosem było również zamknięcie 1 lutego 2021 r. litewskiego portu w Kłajpedzie dla eksportu nawozów potasowych, który w poprzednich latach przynosił ponad 2 mld dolarów dochodu rocznie. Skalę wprowadzonych dotąd restrykcji oddają dane Eurostatu (zob. Aneks), wskazujące na spadek białoruskiej sprzedaży do Unii z 5,6 mld euro w 2021 r. do 3,2 mld euro w ub.r. (redukcja o ok. 45%). W tym czasie import wyniósł 6,5 mld euro, a więc skurczył się jedynie o ok. 300 mln euro (o ok. 8%), co wynika w dużej mierze z głównego celu zachodnich reżimów sankcyjnych – blokowania białoruskich eksporterów.

Wymianę handlową z UE miały dodatkowo utrudnić wprowadzony przez Brukselę w kwietniu 2022 r. zakaz wjazdu białoruskich drogowych przewoźników towarowych oraz retorsje Mińska. Aby zachować przynajmniej część ruchu towarowego, władze wprowadziły w specjalnych punktach przy granicy schemat tzw. przeczepiania (ros. *перечепка*) naczep towarowych na pojazdy zarejestrowane na Białorusi lub w Rosji (w kierunku na wschód) albo w jednym z państw członkowskich (w kierunku

² Zob. Д. Тараторин, *МВФ предсказывает белорусской экономике серьезное падение*, Независимая Газета, 24.04.2022, ng.ru; Всемирный банк прогнозирует спад ВВП Беларуси на 6,5 процентов, Thinktanks.by, 14.06.2022.

³ Как белорусская экономика ждалась на 4,7% в 2022 году и что будет дальше, ilex Новости, 20.01.2023, ilex.by.

⁴ Товаров на 8 млрд рублей. Разбираемся, почему резко выросли складские запасы, Белсат TV, 23.12.2022, belsat.eu.

⁵ Выручка, прибыль, рентабельность: в каком состоянии белорусские предприятия, Office Life, 27.12.22, officelife.media.

⁶ K. Kłysiński, *Białoruś: nowe sankcje UE za udział w agresji na Ukrainę*, op. cit.

na zachód). Proceder ten, choć przyczynił się do wydłużenia kolejek na granicy, zahamował spadek importu z Unii⁷.

Poważnym ciosem dla gospodarki mogą się okazać ograniczenia wprowadzone przez Polskę w reakcji na wyrok dla wiceprzewodniczącego Związku Polaków na Bia-

łorusi Andrzeja Poczobuta, skazanego 8 lutego na podstawie sfabrykowanych dowodów na osiem lat pozbawienia wolności. Następnego dnia Warszawa zamknęła przejście graniczne w Bobrownikach, a 21 lutego zablokowała możliwość przejazdu białoruskich przewoźników towarowych w punkcie Kukuryki–Kozłowicze, pozostawiając de facto w pełni dostępne tylko przejście Terespol–Brześć. Z kolei tydzień później władze litewskie zdecydowały o zamknięciu jednego z dwóch działających na granicy z Białorusią kolejowych przejść granicznych Bieniakonie–Stasiły, oficjalnie uzasadniając ten krok narastającym przemytem, głównie wyrobów tytoniowych⁸. W rezultacie znacznie ograniczono możliwości przewozu towarów do i z UE, których wartość w ub.r. tylko w tranzycie przez Polskę wyniosła ok. 1 mld dolarów. W związku z tym, nawet bez zamykania pozostałych przejść (m.in. wspomnianego kolejowo-drogowego Terespol–Brześć), straty w tym roku mogą wynieść kilkaset milionów dolarów, przy czym skutki dotkną wszystkich przewoźników, łącznie z tymi z państw trzecich, takich jak Chiny czy Kazachstan.

Jednocześnie duże straty w białorusko-unijnej wymianie handlowej miały jedynie w niewielkim stopniu przełożyć się na wyniki całości wymiany zagranicznej. Z fragmentarycznych danych Narodowego Komitetu Statystycznego RB wynika bowiem, że w 2022 r. jej wartość wyniosła niemal 77 mld dolarów, czyli o 6% mniej niż w 2021 r. Spadki w eksporcie oraz imporcie sięgnęły odpowiednio 4,2% i 7,2%, przy czym niemal dwukrotnie większa redukcja operacji importowych pozwoliła po raz pierwszy od 2012 r. zmniejszyć ujemny bilans do zaledwie 300 mln dolarów (dla porównania w 2021 r. deficyt w handlu zagranicznym wyniósł prawie 1,8 mld dolarów)⁹. Skutki zachodnich restrykcji handlowych łądziła głównie dynamicznie rosnąca wymiana z Rosją. Według komunikatów władz białoruskich (brak dokładnych danych statystycznych) zwiększyła się ona o 11 mld dolarów w porównaniu z 2021 r., do 50 mld dolarów. Rekordowa od początku wymiany towarowej pomiędzy niepodległą Białorusią i Rosją miała być również wartość eksportu, szacowana przez Mińsk na ok. 23 mld dolarów, czyli o ponad 7 mld dolarów więcej niż w poprzednim roku¹⁰. W rezultacie, przy założeniu autentyczności tych liczb¹¹, udział Rosji w białoruskim obrocie zagranicznym zbliżył się do bezprecedensowego poziomu 70%, a w sektorze produkcji przemysłowej osiągnął 75%¹². Do takiej sytuacji doprowadziło niewątpliwie zajęcie przez białoruskich eksporterów nowych nisz na rosyjskim rynku po opuszczeniu go przez część zachodnich firm. Dynamikę procesu zastępowania europejskich kontrahentów przez podmioty białoruskie pokazują np. wycinkowe dane z kwietnia ub.r., gdy Białoruś odnotowała 100% wzrost sprzedaży do Rosji (do łącznej wartości 1,5 mld dolarów) i po raz pierwszy wyprzedziła niemieckich

Skutki zachodnich restrykcji handlowych łądziła głównie dynamicznie rosnąca wymiana z Rosją. Według komunikatów władz białoruskich zwiększyła się ona o 11 mld dolarów w porównaniu z 2021 r.

⁷ А. Петрович, Что происходит на грузовых авто переходах на границах РБ и ЕС, Deutsche Welle, 30.11.2022, dw.com.

⁸ Таможня Литвы подтвердила закрытие погранпункта «Стасилос» для поездов из Беларуси. Откроют не раньше конца 2024-го, Зеркало, 15.02.2023, news.zerkalo.io.

⁹ Падение в деньгах: как изменилась внешняя торговля Беларуси в 2022 году, Точка, 31.01.2023, tochka.by.

¹⁰ Головченко: по итогам года экспорт в Россию может составить рекордные \$22–23 млрд, Белта, 24.12.2022, belta.by.

¹¹ Od 2021 r. – w miarę stopniowego zaostrzania przez Zachód restrykcji handlowych wobec Białorusi – z publicznie dostępnej krajowej statystyki sukcesywnie usuwano kolejne informacje dotyczące m.in. importu/eksportu poszczególnych towarów i ich krajów pochodzenia lub przeznaczenia. Praktyka utajniania znacznej części danych rodzi podejrzenia o zmanipulowanie i niską wiarygodność wciąż dostępnych liczb, a także o próby omijania reżimów sankcyjnych.

¹² Беларусь экспортирует в Россию 75 проц. промышленной продукции, Office Life, 13.01.2023, officelife.media.

eksporterów, których udział w rosyjskim imporcie skurczył się do 800 mln dolarów¹³. Warto również zwrócić uwagę na niemal podwojenie – do 1,6 mld dolarów – wartości eksportu z Białorusi do Chin¹⁴.

Rosyjski amortyzator

Rola Rosji w łagodzeniu skutków zachodnich sankcji nie polega jedynie na udostępnieniu rynku zbytu dla białoruskich eksporterów. Na mocy porozumień z lutego 2021 r., rozszerzonych w czerwcu 2022 r., uzyskali oni nieograniczony dostęp do wszystkich portów morskich na terytorium FR. Ponadto jej władze – w miarę dostępności linii i składów towarowych – pozwoliły im na korzystanie ze swojej infrastruktury kolejowej. W rezultacie po zamknięciu portu w Kłajpedzie możliwe było częściowe odtworzenie eksportu nawozów potasowych do Chin drogą lądową przez Rosję oraz drogą morską do Brazylii. Oprócz tego choć objętość sprzedawanych za granicę nawozów spadła o 60% w stosunku do 2021 r., to straty udało się zmniejszyć dzięki sprzyjającej koniunkturze cenowej¹⁵.

W 2022 r. przez rosyjskie porty wyeksportowano również 3,5 mln ton produktów ropopochodnych, czyli około jedną trzecią eksportu sprzed wprowadzenia unijnego

» Dzięki udostępnieniu białoruskim eksporterom rosyjskiej infrastruktury kolejowej możliwe było częściowe odtworzenie eksportu nawozów potasowych do Chin i Brazylii.

embarga w 2021 r. Kreml oficjalnie przyznaje, że udziela wsparcia w przewozach innych grup towarowych objętych sankcjami, np. drewna i wyrobów drzewnych¹⁶. Planuje się przekazanie Białorusi terminalu przeładunkowego Bronka w obwodzie leningradzkim o przepustowości ok. 3,2 mln ton rocznie (z możliwością rozbudowy do ponad 7 mln ton), przystosowanego głównie do obsługi kontenerów¹⁷. Ponadto Moskwa w marcu ub.r. odroczyła Mińskowi przypadającą na lata 2022–2023 spłatę 1,4 mld dolarów długu. Decyzja ta korzystnie wpłynęła na stan białoruskich rezerw walutowych, które od września ub.r. (7,4 mld dolarów) do końca stycznia br. urosły do ponad 8 mld dolarów. Odnotowany w lutym ich spadek o 370 mln dolarów wynika zaś nie tyle z większej presji ze strony wierzycieli, co z podwyższonego popytu na waluty obce wśród obywateli. Nie jest jeszcze jasne, na ile ten trend się utrzyma¹⁸. Również wiosną 2022 r. strony porozumiały się co do realizacji tzw. programu antyimportowego, będącego de facto rosyjską preferencyjną linią kredytową dla wybranych segmentów białoruskiego przemysłu (m.in. maszynowego i mikroelektronicznego) na łączną kwotę 1,5 mld dolarów. Mińsk może też wciąż liczyć na niskie ceny sprowadzanego z Rosji gazu¹⁹. Od kilku lat – niezależnie od koniunktury na rynkach światowych – oscylują one wokół 128 dolarów za 1 tys. m³.

(Po)sowieckie zarządzanie

W 2022 r. nastąpiło dalsze zaostrzenie kontroli państwa nad gospodarką, przywrócono elementy sowieckiego modelu centralnego planowania. W reakcji na postępujący wzrost inflacji w miesiącach letnich (najwyższą – 18,1% – odnotowano w lipcu ub.r.) w październiku Łukaszenka zażądał natychmiastowego zablokowania dalszego podwyższania cen, w jego opinii „sztucznie nakręcanych”

¹³ Bloomberg: *Беларусь впервые обогнала Германию по поставкам товаров в Россию*, Meduza, 8.06.2022, meduza.io.

¹⁴ *Белоруссия практически удвоила экспорт в Китай в 2022 году*, Прайм, 17.02.2023, 1prime.ru.

¹⁵ *Почему белорусский экспорт просел в объемах, но удержался в долларах*, ilex Новости, 12.01.2023, ilex.by.

¹⁶ *Экспорт белорусских нефтепродуктов в третьи страны через РФ в 2022 году составил более 3 млн тонн*, Белта, 19.12.2022, belta.by.

¹⁷ М. Добрунов, *Россия проработает передачу петербургского порта Белорусии*, РБК, 10.02.2023, rbc.ru.

¹⁸ *Золотовалютные резервы Беларуси превысили 8,14 млрд долларов*, Минск-Новости, 7.02.2023, minsknews.by; Д. Наривончик, *Золотовалютные резервы в феврале резко уменьшились на 373 млн USD*, Экономическая Газета, 7.03.2023, neg.by.

¹⁹ Zob. K. Kłyściński, I. Wiśniewska, *Ograniczone rosyjskie wsparcie dla Białorusi*, OSW, 15.06.2022, osw.waw.pl.

przez nieuczciwych pośredników²⁰. W rezultacie wprowadzono skomplikowany system regulacji cen w handlu detalicznym, w ramach którego o zasadności danej podwyżki rozstrzygają władze centralne i lokalne. Na liście towarów objętych ograniczeniami znalazło się aż 370 pozycji, m.in. większość produktów spożywczych, chemia gospodarcza, odzież i obuwie²¹. Ingerencja ta przyniosła deficyt wielu towarów w sklepach. Z jednej strony skłoniło to władze do pewnego poluzowania nałożonych restrykcji, z drugiej zaś do kontrolowania – na osobiste polecenie Łukaszenki – sytuacji w placówkach handlowych przez wysokiej rangi urzędników, w tym przewodniczącą Rady Republiki (izby wyższej parlamentu) Natallę Kaczanawę²². W następstwie nałożonych ograniczeń co prawda chwilowo udało się zmniejszyć dynamikę inflacji, która w skali minionego roku wyniosła 12,8%, lecz i tak dwukrotnie przekroczyła ona zaplanowany na 2022 r. poziom 6%²³.

Presja na inwestorów zagranicznych i krajowy biznes

Obserwowana od 2020 r. ewolucja reżimu w stronę modelu totalitarnego przyniosła represje wobec prywatnych przedsiębiorców. W reakcji na zachodnie sankcje władze uderzyły w inwestorów zagranicznych. W lipcu 2022 r. rząd wprowadził zakaz sprzedaży udziałów lub zamknięcia działalności dla obecnych na Białorusi firm pochodzących z „państw nieprzyjaznych”. Na liście, obejmującej początkowo 190 podmiotów, znaleźli się głównie inwestorzy unijni, w tym polscy. 23 stycznia br. została ona poszerzona do 1849 pozycji, co odpowiada jednej trzeciej zarejestrowanych w kraju firm z kapitałem obcym²⁴. W podobnym czasie opublikowano także ustawę o konfiskacie majątku, na podstawie której władze – m.in. w związku z „wrogim wobec Białorusi działaniem” – będą mogły odebrać obywatelom i rezydentom majątek. Wydano również rozporządzenie regulujące zasady objęcia zarządem państwowym (na okres do 18 miesięcy) działających na terytorium RB przedsiębiorstw zagranicznych. Uzasadniać to można m.in. „prowadzącym do strat finansowych, bankructwa lub zawieszenia działalności działaniem właściciela lub współwłaściciela w danej firmie”²⁵. Przepisy te mają ogólny charakter, co pozwala na ich dowolne stosowanie względem każdego zarejestrowanego na Białorusi podmiotu gospodarczego. Cel władz to uzyskanie pełnej kontroli nad kapitałem zagranicznym. W skrajnych przypadkach nie da się wykluczyć nacjonalizacji niektórych podmiotów.

Wzrosła również presja na krajowy sektor prywatny. Udział licznych przedstawicieli biznesu, a w szczególności pracowników sektora IT, w antyreżimowych demonstra-

cjach w 2020 r. był z punktu widzenia Łukaszenki „zdradą” i wyrazem niewdzięczności wobec rządzących, którzy stworzyli „raj” dla inicjatywy prywatnej. W rezultacie władze uderzyły w przedsiębiorców, co przejawiało się m.in. we wzmożonych kontrolach w spółkach należących do biznesmenów podejrzanych o nieprawomyślność i kończyło nakładaniem kar lub nawet zamykaniem działalności. W ten sposób głównym warunkiem przetrwania sektora prywatnego stała się jego apolityczność, rozumiana jako bezwarunkowa lojalność względem reżimu. Ataki na biznes miały także na celu wprowadzanie

» Ewolucja reżimu w stronę modelu totalitarnego przyniosła represje wobec prywatnych przedsiębiorców. W reakcji na zachodnie sankcje władze uderzyły też w inwestorów zagranicznych.

²⁰ М. Светлов, Лукашенко: снизить инфляцию вдвое, бороться со спекулянтами и регулировать курс рубля, Майфин, 6.10.2022, myfin.by.

²¹ Idem, В Беларуси ввели новую систему регулирования цен на потребительские товары – что в документе, Майфин, 20.10.2020, myfin.by.

²² «Потуги абсолютно никчемные». Кочанова заявила, что дефицит в магазинах — это лишь информационная война, Зеркало, 21.11.2022, news.zerkalo.io.

²³ Инфляция в Беларуси в 2022 году в два раза превысила прогноз чиновников, Зеркало, 11.01.2023, news.zerkalo.io.

²⁴ В Беларуси стало в 10 раз больше компаний с иностранным капиталом, которые нельзя продать, Office Life, 28.01.2023, officelife.media.

²⁵ Правительство решило передавать под внешнее управление иностранные компании. Похоже, чиновники смогут «отжать» любой бизнес, Зеркало, 27.01.2023, news.zerkalo.io.

de facto ręcznego sterowania poszczególnymi segmentami gospodarki. Wskazują na to m.in. fala inspekcji Komitetu Kontroli Państwowej w spółkach z branży medycznej czy niespodziewane cofnięcie przez resort zdrowia w maju 2022 r. licencji dla kilku od lat operujących w kraju dużych sieci klinik prywatnych²⁶. Część specjalistów z ww. sektora zdecydowała się na emigrację, relokowano również wiele podmiotów, zwłaszcza z branży IT (tylko w ramach polskiego programu Poland Business Harbour w 2022 r. przeniesiono 50 białoruskich firm i wydano 44 tys., a od 2020 r. – 65 tys. wiz²⁷), którą od lutego ub.r. – ze względu na współudział Białorusi w agresji na Ukrainę – postrzega się jako „toksykzną” dla zachodnich kontrahentów. Według ostrożnych szacunków (brak dokładnych danych) po 2020 r. kraj opuściło ponad 100 tys. obywateli, a wielu z nich to wysokiej klasy specjaliści. Ich wyjazd skutkuje kryzysem w wybranych sektorach, przede wszystkim w IT, którego udział w PKB po raz pierwszy od 12 lat spadł – z 7,5% w 2021 r. do 5% rok później. W skali całej gospodarki emigracja w obecnym wymiarze przekłada się na utratę 1% PKB²⁸.

Pesymistyczne perspektywy białoruskiej gospodarki

Złagodzenie skutków sankcji władze prezentują jako sukces i dowód na odporność państwa na presję Zachodu. Ceną za niższą recesję stało się jednak dalsze uzależnianie krajowej gospodarki od rosyjskiego rynku zbytu oraz udzielanych przez Moskwę subsydiów. Tym samym stabilność gospodarcza Białorusi została ściśle powiązana z sytuacją makroekonomiczną w Rosji, która prowadzi kosztowną wojnę z Ukrainą i również jest obciążona dotkliwymi restrykcjami.

Jednocześnie totalitarne tendencje w polityce wewnętrznej reżimu przekładają się na wzmocnienie sowieckiego modelu zarządzania gospodarką, opartego na pełnej kontroli nad państwowymi i prywatnymi firmami, centralnym planowaniu i regulacji cen. Ponadto narastająca presja na inwestorów zagranicznych i miejscowych przedsiębiorców ostatecznie pozbawia Białoruś jakiegokolwiek wiarygodności inwestycyjnej i redukuje potencjał najbardziej innowacyjnych i dynamicznych sektorów gospodarki. Trendu tego nie zdołają wyhamować podejmowane przez Mińsk próby rozwoju współpracy z odległymi, słabo powiązanymi ekonomicznie z Białorusią krajami pozaeuropejskimi, takimi jak Chiny, Zimbabwe czy Iran, które zgłaszają niewielkie zapotrzebowanie na tamtejsze towary. W rezultacie gospodarka nie będzie w stanie szybko powrócić na ścieżkę wzrostu, a w perspektywie średnioterminowej pod znakiem zapytania stanie jej stabilność.

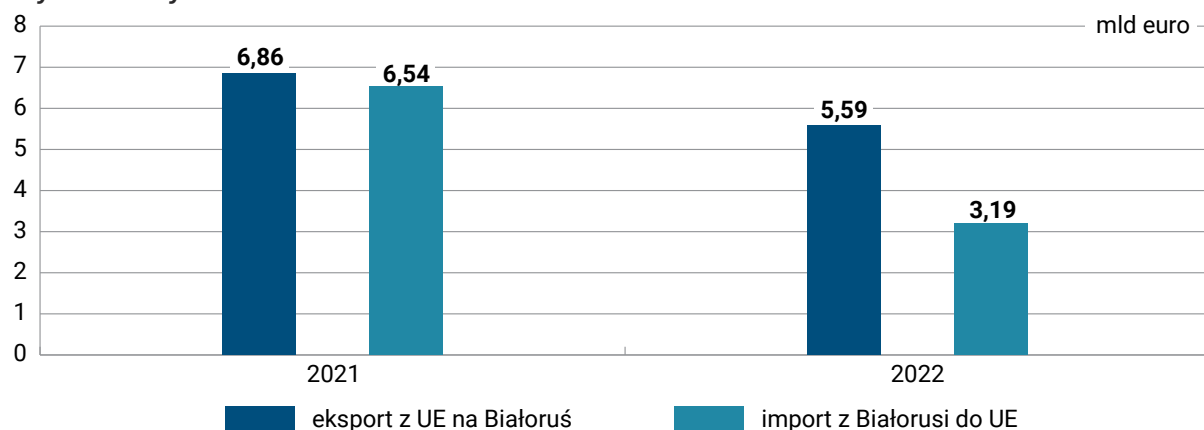
²⁶ Zob. K. Kłysiński, P. Żochowski, *Orientacja na przetrwanie. Białoruskie elity polityczne i biznesowe po roku 2020*, OSW, Warszawa 2023, osw.waw.pl.

²⁷ *Kolejny rekordowy rok dla PAIH*, Polska Agencja Inwestycji i Handlu, 17.01.2023, paih.gov.pl.

²⁸ «Подрывается потенциал экономики». Сколько белорусов могло выехать из страны после выборов 2020 года и чем это грозит нашей стране, *Зеркало*, 2.02.2023, news.zerkalo.io.

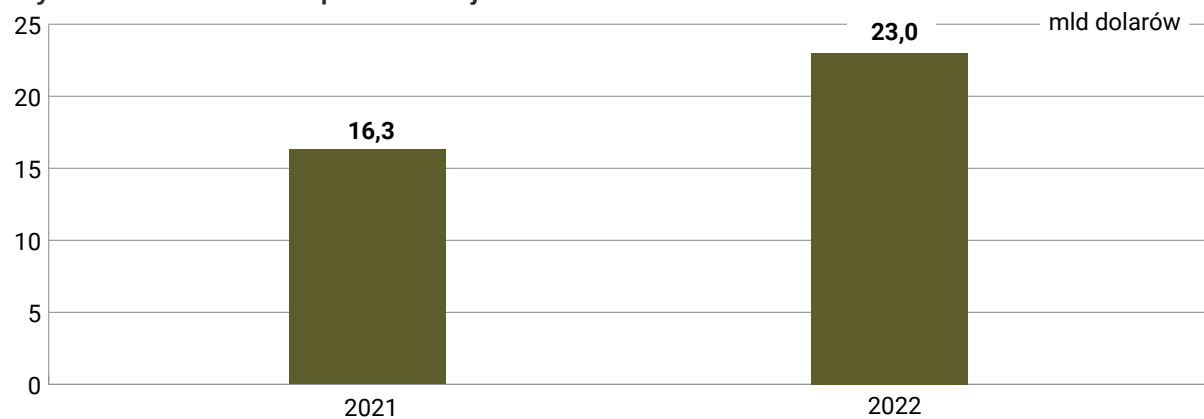
ANEKS

Wykres 1. Wymiana handlowa Białorusi z UE w 2021 i 2022 r.

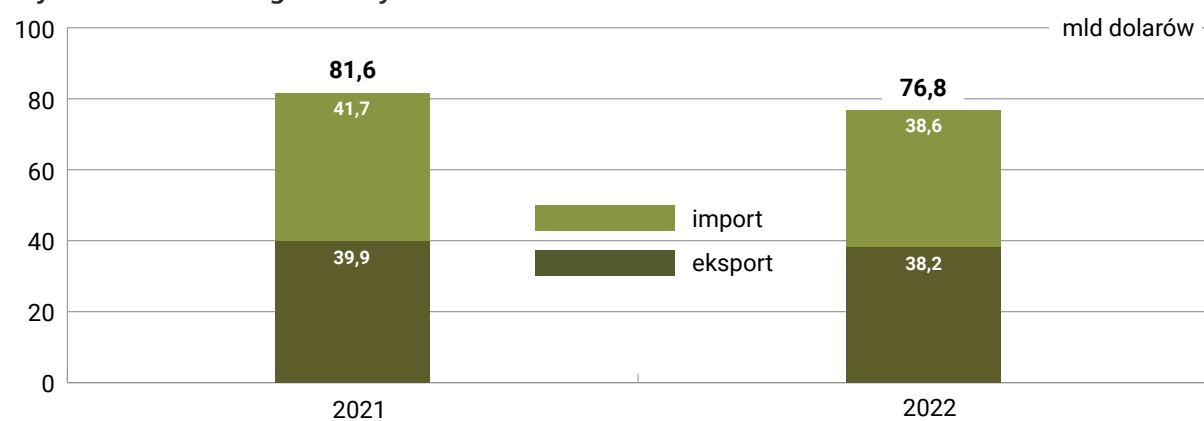
Źródło: Eurostat.

Wykres 2. Białoruski eksport do Rosji w 2021 i 2022 r.

Źródło: Białoruski Komitet Statystyczny (2021 r.) i wypowiedzi medialne przedstawicieli władz obu państw (2022 r.).

Wykres 3. Handel zagraniczny Białorusi w 2021 i 2022 r.

Źródło: Białoruski Komitet Statystyczny.